

Av. Eda KURT (LL.M.)

**KARŞILIKSIZ ÇEK KEŞİDE
EDİLMESİNİ ÖNLEMELİK İÇİN
ALINABİLECEK HUKUKİ TEDBİRLER
VE ELEKTRONİK ÇEK**

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	VII
İÇİNDEKİLER.....	IX
KISALTMALAR.....	XVII
ŞEKİL LİSTESİ.....	XIX
1. GİRİŞ	1
2. BİR ÖDEME ARACI OLARAK ÇEKE DUYULAN GÜVENİN KORUNMASI	5
2.1. Çekle İlgili Kanuni Düzenlemelere Genel Bir Bakış.....	5
2.2. Bir Kambiyo Senedi Olarak Çekin Özellikleri ve Çeke Duyulan Güvenin Korunması Açısından Uygulanan Esaslar ve İlkeler	7
2.2.1. Genel olarak	7
2.2.2. Çek kayıtsız şartsız belirli bir bedelin ödenmesini içeren havaledir.....	8
2.2.3. Çek zorunlu unsurları ve şekil şartları emredici olarak düzenlenmiş bir senettir	9
2.2.4. Çekler hakkında kambiyo senetlerine mahsus takip yolu uygulanır	10
2.2.5. Çek kamu güvenine sahip resmi bir belgedir.....	10
2.2.6. Çekin kanunda belirtilen zorunlu unsurları ve şekli taşınması gerekir	13
2.2.7. Çek kayıtsız şartsız ve sebepten mücerret (Soyut) bir ödeme emridir.....	14

2.2.8. Çek ödenmesi gereken borcun mutlaka belirli bir miktar para olduğu bir havaledir	15
2.2.9. Çekte muhatap mutlaka bir bankadır	16
2.2.10. Çekte ödeme ve düzenleme yerinin gösterilmesi gereklidir	18
2.2.11. Çekin üzerinde düzenleme tarihi yazılmış olmalıdır	18
2.2.12. Çekte düzenleme yerinin anlaşılır olması gerekmektedir	20
2.2.13. Çek düzenleyen veya yetkili temsilci tarafından el yazısı ile imzalanmalıdır.....	22
2.2.14. Çek ilişkisinde muhatabın kabulünün hükümsüz olması ilkesi ve ihdas amacı	25
2.3. Türk Ticaret Kanunu ve 5941 Sayılı Çek Kanunu'nda Çeke Duyulan Güvenin Korunması Bakımından Yer Alan Düzenlemeler	27
2.3.1. Çekin kamu güvenine sahip bir ödeme aracı olması ilkesi açısından getirilen düzenlemeler.....	27
2.3.2. Çek hamillerinin korunması ve çekten doğan borcun güvenceye alınması bakımından getirilen düzenlemeler	32
3. ÇEKİN EKONOMİK HAYATIN SÜRDÜRLEBİLİRLİĞİ BAKIMINDAN ÖNEMİ VE KARŞILIKSIZ ÇEK SORUNU	35
3.1. Karşılıksız Çek Uygulamasının Ekonomik Boyutu ve Neden Olduğu Ekonomik Kayıplar	35
3.2. Karşılıksız Çek Keşide Edilmesini Önleme Konusunda Getirilen Düzenlemelerin Tarihi Süreç İçinde İncelenmesi: Dünü Bugünü ve Yarını	37
3.3. İbrahim'de Çekin Karşılıksız Çıkmasına Sebep Olma Suçu ve Çeke Duyulan Kamu Güvenini Korumak Bakımından Getirilen Müeyyideler ve Çek Kanunu'nda Yapılan Değişikliklerin Değerlendirilmesi.....	40
3.3.1. Karşılıksız çek keşide edilmesinin hukuki yaptırımını	40

3.3.2. Karşılıksız çek keşide edilmesinin cezai yaptırımını ve konu ile ilgili yargı kararlarının değerlendirilmesi	42
3.3.2.1. Suçun oluştuğu tarih açısından değerlendirme.....	44
3.3.2.2. Karşılıksızdır işlemi açısından değerlendirme.....	44
3.3.2.3. Görev açısından değerlendirme	45
3.3.2.4. Şikayet hakkı açısından değerlendirme.....	47
3.3.2.5. Ceza miktarına ilişkin değerlendirme.....	48
3.3.2.6. Ceza uygulamalarının çek alacaklıları ve borçlularının mağduriyetlerine etkisi açısından değerlendirilmesi.....	50
3.3.3. Karşılıksız çek keşide edilmesi halinde uygulanan idari yaptırımlar	51
3.3.3.1. Karşılıksız çek düzenleyen hükümlünün etkin pişmanlık hakkı	53
3.4. Çekin Kredi Aracı Olarak Kullanılması ve İleri Tarihli Çek (Postdate) Uygulamasının Karşılıksız Çek Keşide Edilmesine Etkisi	53
3.4.1. Düzenleme tarihi ileri bir tarih olan çeklerde ibraz sürelerinin başlama tarihi, hesaplanması ve ödeme zamanı	56
3.5. Kanuni İbraz Sürelerine Uyulmamasının Sonuçları	57
3.6. İbrazında Çekin Karşılıksız Çıkmasına Sebep Olma Suçuna Uygulanan Cezai Müeyyidelerin Kişi Özgürlüğünün Sözleşmeye Aykırılık Sebebiyle Kısıtlanamayacağı İlkesi Karşısındaki Durumu	58
3.7. İbrazında Çekin Karşılığının Bulunmamasına Sebep Olma Suçu Nedeniyle Uygulanan Hapis Cezalarının Kişi Özgürlüğünün Korunması ve Ekonomik Hayatın Sürdürülebilirliğine Etkisi	60
3.8. Karşılıksız Çek Keşide Edilmesine Uygulanan Müeyyidelerin Ekonomik ve Sosyal Hayata Etkisi.....	62

4. TÜRK HUKUKUNDA ÇEKE GÜVEN DUYULMASI VE KARŞILKSIZ ÇEK KEŞİDE EDİLMESİNİ ÖNLEMeye YÖNELİK HUKUKİ DÜZENLEMELER	71
4.1. Çek Hesabı Açılması Konusunda Getirilen Düzenlemeler ve Bankaların Çek Düzenleyenleri Belirlemede Özen Gösterme Yükümlülüğü	71
4.2. Genel Olarak Çek Hesabının Açılması ve Çek Sözleşmesinin Özellikleri	75
4.2.1. Çek anlaşmasının konusu, tarafları ve şekli	75
4.2.1.1. Çek anlaşmasının hukuki niteliği	76
4.3. Ayrı Çek Hesabının Açılması, Çek Karnelerinin Basılması ve Kullanılmasına İlişkin Düzenlemeler	77
4.4. Çek Karnesi Yapraklarının Çekin Türüne Göre Farklılaştırılmasının Çeke Güven Duyulması ve Karşılıksız Çek Keşidesini Önlemedeki Rolü	80
4.5. Bankaların Karşılıksız Çekten sorumluluğu Bakımından Getirilen Düzenlemeler	81
4.5.1. Karşılığın tamamen ya da kısmen bulunması halinde	81
4.5.2. Karşılığın tamamen ya da kısmen bulunmaması halinde	83
4.5.3. Karşılığı bulunmayan bir çekin ödenmesi	84
4.5.4. Gayri nakdi kredi ve kredinin teminat altına alınması	86
4.6. Çekte Karekod Mecburiyeti ve Karekodlu Çek Düzenlemesinin Karşılıksız Çek Keşidesinin Önlenmesindeki Rolü	88
4.6.1. Karekodlu çeklerde lehtar ve çek hamillerinin, çek düzenleyenin ödeme gücünü araştırma hakkı ve basiretli iş adamı gibi hareket etme yükümlülüğü	91
5. KARŞILKSIZ ÇEK KEŞİDE EDİLMESİNİN ÖNÜNE GEÇEBİLMEK AÇISINDAN TÜRK HUKUKUNDA YARARLANILABİLECEK İMKAN VE DÜZENLEMELER....	93
5.1. Çekle İlgili Güncel Düzenlemenin İç Hukuk Açısından İncelenmesi ve Ortaya Çıkabilecek Ceza Hukuku Sorunları	93

5.1.1. TC. Anayasası'nın 38. Maddesi ve Anayasa Mahkemesi'nin değerlendirmesi	94
5.1.2. Suç Teorisi ve manevi unsur bakımından bir değerlendirme	96
5.1.3. İleri keşide tarihli (Postdate) çek uygulaması bakımından değerlendirme	97
5.2. Karşılıksız Çek Çekmenin Mukayeseli Hukuk Açısından İncelenmesi.....	99
5.3. Ödeme Özelliği Bakımından Farklı Çek Türleri ve Karşılıksız Çek Düzenlenmesinin Önlenmesindeki Rolü	103
5.3.1. Garantili çek.....	104
5.3.2. Banka çeki	107
5.3.3. Teyitli (Blok) çek	109
5.3.4. Çizgili çek.....	112
5.3.5. Mahsup çeki.....	113
6. ÇEKE GÜVENİN SAĞLANMASI VE KARŞILIKSIZ ÇEK KEŞİDE EDİLMESİNİ ÖNLEME KONUSUNDA ELEKTRONİK ÇEK UYGULAMASI VE ELEKTRONİK ÇEK KANUN TASLAĞININ GETİRDİĞİ YENİLİKLER.....	115
6.1. Genel Olarak Elektronik Çek Uygulaması	115
6.2. Neden Elektronik Çek Uygulaması Yoluna Gidilmektedir? Elektronik Çek Uygulamasının Yararları.....	116
6.3. Elektronik Çekin Özellikleri.....	119
6.4. Elektronik Çekin Düzenlenmesi ve Şekli.....	120
6.5. Çeke Güven Sağlama ve Karşılıksız Çek Keşide Edilmesini Önlemeye Yönelik Elektronik Çek Kanun Taslağında Getirilen Düzenlemeler.....	121
6.5.1. Elektronik çeke güven duyulması bakımından getirilen düzenlemeler	121
6.5.2. Elektronik çekin devrine ilişkin yapılan düzenlemeler.	122
6.5.3. Elektronik çekin ibrazına ilişkin düzenlemeler.....	123

6.5.4. Elektronik çek sisteminin işleyişinden kaynaklanan sorunlar sebebiyle meydana gelecek olası bir zararda sorumluluk ile ilgili getirilen düzenlemeler.....	124
6.6. Elektronik Çek Kanun Taslağı İle Getirilen Düzenlemeler.....	124
6.6.1. Elektronik çek kanun taslağının kapsamı, elektronik çekin tanımı, elektronik çek hesabı ve sistemi	125
6.6.2. Elektronik çek defteri	125
6.6.3. Elektronik çekin düzenlenmesi ve devri	126
6.6.4. Elektronik çekin ödenmesi, ödenmemesi ve karşılıksız çek işleminin yapılması	127
6.6.5. Elektronik çek sisteminin oluşturulması ve bankaların sorumluluğu.....	128
6.6.6. Diğer kanunlara atıflar ve yapılan değişiklikler	128
6.7. Karşılıksız Çek Keşide Edilmesinin Önüne Elektronik Çek İle Geçilebilir mi? Çeke Duyulan Güvenin Temini Açısından Elektronik Çek Kanun Taslağının Değerlendirilmesi	129
7. SORUMLULUK SİGORTALARI UYGULAMASI İLE ÇEK BEDELİNİN GÜVENCEYE ALINMASI.....	133
7.1. Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukuku'nda Sorumluluk Sigortaları.....	133
7.2. Karşılıksız Çek ve Özel Sigorta Sistemi İçinde Çözüm Yolları	135
7.3. Kurumsal Sigorta Sistemi İçinde Çözüm Yolları ve KOBİ Borçlarının Güvence Altına Alınması.....	138
7.4. Sorumluluk Sigortalarının Çeke Uygulanmasında İzlenecek Yöntem	138
7.5. Riskin Paylaştırılması, Paylaştırmada İzlenecek Usul, Keşideci, Lehtar, Ciranta ve Bankanın Sigorta Hukuku Kapsamındaki Risk Sorumluluğu.....	140
7.5.1. Katılım-Tekafül sigortaları sisteminde riskin paylaştırılması.....	142

8. SORUMLULUK YA DA KATILIM SİGORTASI UYGULAMALARI KARŞILIKSIZ ÇEK KEŞİDE EDİLMESİ SORUNUNA ÇÖZÜM OLABİLİR Mİ?.....	147
9. UYGULAYICILARA YÖNELTİLEN SORULAR VE ALINAN GÖRÜŞ VE ÖNERİLER.....	151
10. GÖRÜŞ VE ÖNERİLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ	159
10.1. Bankaların Sorumluluğuna İlişkin Genel Görüş	159
10.2. Cezai Müeyyidelerin Yerindeliği ve Mağduriyetlerin Giderilmesindeki Rolüne İlişkin Genel Görüş	159
10.3. Garantili Çek Uygulamasına İlişkin Genel Görüş	160
10.4. Kamu Gücü ve Otoritesinin Sistem İçinde Yer Alması Gerekliliğine İlişkin Genel Görüş	160
10. SONUÇ.....	161
KAYNAKLAR	169